

2023-09-18
2023.155 KUN

Justitiedepartementet
Ert dnr. JU2023/01301

Remissvar över betänkandet SOU 2023:25 Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd

Sammanfattning

Alingsås kommun avstår från att ta ställning kring förslaget att införa kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd, då det inte är en kommunal angelägenhet. Alingsås kommun lämnar dock kommentarer kring vissa av de förslag och bedömningar som lämnas i betänkandet, utifrån hur dessa bedöms påverka den kommunala verksamheten.

Alingsås kommun efterfrågar att ansvarsfördelning mellan stat och kommun för insatser för att personer ska nå kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd tydliggörs innan kunskapskraven träder i kraft. Utan tydlig reglering ser Alingsås kommun stora risker att ansvar överflyttas på kommunal vuxenutbildning, särskilt sfi, och på kommunernas mottagnings- och integrationsverksamhet, och att dessa verksamheter kommer att anpassas utifrån kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd, snarare än kraven i utbildningen eller de lokala förhållandena på samhällsorientering.

Att en kommun arbetar med integration och integrationsfrämjande åtgärder på flera olika sätt, ger språkundervisning inom ramen för komvux eller andra språkstödande aktiviteter, är inte detsamma som att ansvara för att personer får möjlighet att få de kunskaper som staten ställer som krav för permanent uppehållstillstånd.

Behov av ett särskilt prov i det svenska språket för permanent uppehållstillstånd, avsnitt 11:1

Alingsås kommun ser det som positivt att ett särskilt prov i det svenska språket tas fram. Detta för att tydliggöra skillnaden mellan språkundervisning inom sfi och kunskapskrav i det svenska språket för permanent uppehållstillstånd. Det är av vikt att språkundervisning inom sfi tydligt särskiljs från kunskapskravet för permanent uppehållstillstånd. Om kunskapskraven i det svenska språket inte tydligt hålls separerat från den kommunala vuxenutbildningen, särskilt sfi, bedömer Alingsås kommun att det finns risker att lärare och rektorer inom sfi förväntas ändra eller anpassa sin undervisning och beslut för att eleverna ska uppnå kraven för uppehållstillstånd och inte kraven i utbildningen.

Informations-, utbildnings- och stödinsatser, avsnitt 11.7

Alingsås kommun anser att det behöver vara tydligt att sfi är *ett* sätt att lära sig språket, men det kan inte vara det enda vägen mot att nå de kunskapskrav i svenska språket som krävs för permanent uppehållstillstånd. Detta gäller särskilt mot bakgrund av att huvudmannen inom kommunal vuxenutbildning får besluta att en elevs utbildning ska upphöra om eleven saknar förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen eller av annan anledning inte gör tillfredställande framsteg. Sådan utbildning får beredas på nytt för eleven om det finns särskilda skäl för det (20 kap. 9 § skollagen). Om det saknas andra utbildningsmöjligheter för en person att lära sig det svenska språket kan olika risker uppstå. Lärare och rektorer kan förväntas eller känna sig påtvingade att anpassa undervisning och utbildning för att eleverna ska nå kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd istället för kunskapskraven i utbildningen. Lärare, rektor och huvudman kan utsättas för påtryckningar för att inte avskilja elev från utbildning enligt 20 kap. 9 § skollagen.

Vidare finns risk att den enskildes möjligheter att nå kunskapskraven i det svenska språket för permanent uppehållstillstånd ser olika ut beroende på vilken kommun den enskilde är bosatt i. Om folkbildningen saknar närvaro i en kommun, eller inte erbjuder sådana informations-, utbildnings- och stödinsatser, finns det risker att enskilda står utan stöd. I en sådan situation behöver det vara tydligt reglerat vilka andra information-, utbildnings- och stödinsatser som står öppna till den enskilde och vilken instans som ansvarar för insatserna. Om kommunerna ska ansvara för insatser för att personer ska nå kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd behöver det regleras och tillföras resurser.

Betänkandet saknar bedömning kring kommunernas ansvar för informations-, utbildnings- och stödinsatser. Att kommuner idag arbetar uppsökande med att nå vissa grupper för att erbjuda sfi, se sid. 260, är en del av det lagstadgade kravet på att nå och motivera de som har rätt att studera sfi enligt 20 kap. 29 § skollagen. Att ålägga kommunerna ansvar att

informera om kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd är ett nytt ansvar som i så fall behöver regleras. Inom ramen för kommunernas mottagnings- och integrationsverksamhet har kommunerna endast kontakt med vissa nyanlända invandrare, vilka får stöd och information under den nyanländes etableringsperiod. En del i uppdraget att ge information om samhället och hur Sverige fungerar innebär att den enskilde hänvisas till rätt myndighet för stöd och information. Har den enskilde frågor kring uppehållstillstånd hänvisas hen till Migrationsverket. Att lägga ansvar på kommunerna att inom ramen för mottagnings- och integrationsverksamheten informera om regelverk och krav inom andra myndigheters ansvar riskerar detta att skapa otydlighet för den enskilde kring vilken myndighet som ansvarar för vad i Sverige och den enskildes förväntningar på vad de kommunala tjänstepersonerna kan stötta med.

Undantag från kunskapskravet ska medges om det finns särskilda skäl, avsnitt 12.2

Gällande förslaget om krav på särskilda skäl för undantag från kunskapskraven vill Alingsås kommun lyfta att det finns en grupp nyanlända med en psykisk ohälsa som inte är diagnostiserad som exempelvis PTSD, men där måendet starkt hämmar inlärningsförmågan och där de senaste årens ökade krav för uppehållstillstånd och familjeåterförening ytterligare försämrar måendet. Dessa individer kommer ha mycket svårt att nå kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd, samtidigt som de sannolikt inte kommer medges särskilda skäl för undantag. För denna grupp bidrar inte ökade krav till att integrationsprocessen kortas.

Ekonomiska konsekvenser för kommuner, avsnitt 20.3.6

Som betonas i avsnittet omfattar utredningens direktiv endast att ta ställning till vilka krav på kunskaper i svenska och samhällskunskap som ska ställas för permanent uppehållstillstånd och föreslå hur dessa ska utformas och kontrolleras. Trots detta anges under flera av utredningens förslag och bedömningar att ansvar för insatser bör kunna läggas på kommunerna då de redan genomför likartade insatser. Alingsås kommun anser att det är av vikt att ansvarsfördelning mellan stat och kommun gällande informations-, utbildnings- och stödinsatser för kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd utreds och regleras innan det träder i kraft. Alingsås kommun vill lyfta två exempel på sammanblandning av ansvar som angetts i betänkandet.

I avsnittet anges följande, se sid. 387:

Utredningen bedömer att det kan förväntas ett ökat tryck på de kommunala vuxenutbildningarna i språk och då särskilt sfi. Kommunerna kan också förväntas

få ökade kostnader i form av extra stöd till dem med sämst förutsättningar att klara kunskapsprovet för permanent uppehållstillstånd.

Kommunerna i egenskap av huvudman för kommunal vuxenutbildning kan få ökade kostnader genom att fler elever vill studera inom kommunal vuxenutbildning som behöver ges särskilt stöd i form av extra anpassningar inom ramen för ordinarie undervisning för att eleven ska målen med utbildningen (3 kap. 5 § skollagen). Utifrån ovan utdrag framstår det som att kommunerna har ett ansvar för att se till att personer når kraven för permanent uppehållstillstånd. Alingsås kommun önskar därför ett förtydligande kring vilket ansvar som läggs på kommunerna gällande informations-, utbildnings- och stödinsatser.

Angående kunskapskravet om det svenska samhället finns även där vissa frågor gällande ansvar mellan stat och kommun. Utifrån formulering på sid. 387f. framstår det som att det är kommunernas ansvar att ta fram en kurs och ge utbildning till personer som vill nå kunskapskravet om det svenska samhället som går utöver ansvaret att erbjuda och tillhandahålla samhällsorientering enligt lag (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.

Konsekvenser för jämställdheten, avsnitt 20.4.2

Gällande stycket om att kommunerna bör kunna hantera riktade stödinsatser för att nå ut till personer som har svårare att nå kunskapskraven (sid. 396), vill Alingsås kommun betona att ansvar för sådana stödinsatser behöver regleras. Insatser inom ramen för kommunal vuxenutbildning och olika typer av frivilliga integrationsinsatser, såsom språkcafé och arbetsmarknadsinformation, är inte detsamma som att ansvara för insatser för att en person ska nå kunskapskraven för permanent uppehållstillstånd.

Konsekvenser för kommuner och regioner, avsnitt 20.4.6

Utredningen har inte gjort någon bedömning av konsekvenserna för kommunerna utöver de ekonomiska konsekvenserna i avsnitt 20.3.6 samt bedömningen i detta avsnitt att de samhällsekonomiska konsekvenserna för kommunerna inte går att uppskatta. Inga övriga konsekvenser som förslagen kan få för kommunerna har beaktats i betänkandet.

Som nämnts ovan, se avsnitt 20.3.6, saknar utredningen direktiv att ta ställning till ansvarsfördelning mellan stat och kommun för informations-, utbildnings- och stödinsatser. Utan tydlig ansvarsfördelning bedömer Alingsås kommun att ansvar kommer att överflyttas på kommunal vuxenutbildning, särskilt sfi, och på kommunernas mottagnings- och integrationsverksamhet.